

Nr 37.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader; given Stockholms slott den 11 februari 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t, på min hemställan, under elfte huvudtiteln, punkten 116, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader* för budgetåret 1949/50 beräkna ett förslagsanslag av 270 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

I skrivelse den 30 oktober 1948 har medicinalstyrelsen inkommit med utredning och förslag till ändrade grunder för statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden.

Över medicinalstyrelsens förslag ha yttranden avgivits av statskontoret samt länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kristianstads, Skaraborgs, Kopparbergs och Västernorrlands län.

Gällande statsbidragsbestämmelser.

Nu gällande bestämmelser äro meddelade i kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 257) angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden med däri genom kungörelse den 17 december 1943 (nr 904) gjord ändring.

Enligt kungörelsen utgår statsbidrag till bestridande av kostnader för sjukbesök, som av vederbörande provinsialläkare eller extra provinsialläkare företages hos mindre bemedlad patient å landsbygden. Bidraget utgår med dels hälften av den del av läkararvodet, som överstiger sju kronor, dels ock hela den del av resekostnaden, som överstiger tre kronor.

Statsbidrag må åtnjutas av *dels* person, för vilken det senast fastställda beskattningsbara beloppet enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke överstiger 400 kronor, *dels ock* person, för vilken det senast fastställda taxerade beloppet enligt nämnda förordning uppgår till högst 1 800 kronor, ändock att det beskattningsbara beloppet överstiger 400 kronor. Dock må statsbidrag icke tillkomma den, som har en till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skattepliktig förmögenhet överstigande 12 000 kronor. Statsbidrag må icke heller utgå, därest vederbörandes ekonomiska förhållanden avsevärt förbättrats efter utgången av det kalenderår, den senast fastställda taxeringen avser. Har däremot efter sistnämnda tidpunkt avsevärd försämring inträtt i vederbörandes ekonomiska förhållanden, må statsbidrag utgå, oaktat nyss angivna förutsättningar icke uppfyllas. Person, som är bosatt i stad, köping eller municipalsamhälle med egen läkare, är ej berättigad till ifrågavarande bidrag, liksom ej heller person, för vilken kommunen åtagit sig betala läkarvård.

Mindre bemedlad, som äger åtnjuta statsbidrag enligt förevarande kungörelse, är oförhindrad att, om han är medlem av erkänd sjukkasse, hos denna göra framställning om sjukvårdsersättning jämlikt för kassan gällande grunder för det belopp, han enligt kvitto utbetalat till läkare i ersättning för erhållen läkarvård.

Det åligger vederbörande läkare att göra sig underrättad om huruvida nu angivna förutsättningar för statsbidrag kunna anses vara för handen, i vilket fall patienten har att å särskild uppgiftsblankett underteckna en försäkran därom. Statsbidrag rekvireras av vederbörande läkare hos länsstyrelsen i länet, som har att pröva, huruvida och med vilket belopp statsbidrag må utgå, samt att utanordna beviljat belopp till läkaren.

Tidigare förslag.

Under hänvisning till penningvärdets försämring anhöll riksdagen i skrivelse den 5 maj 1945, nr 5 (p. 157) om förslag till ändrade grunder för statsbidrag till detta ändamål. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 18 maj 1945 åt medicinalstyrelsen att verkställa utredning härom och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Medicinalstyrelsen erinrade i sitt den 21 november 1945 avgivna förslag till en början om att i förslaget till sjukkassereform inginge åtgärder till förbilligande av sjukresor. Med hänsyn härtill ställde sig styrelsen tveksam till frågan huruvida någon ändring då borde vidtagas. Styrelsen föreslog emellertid såsom ett provisorium intill sjukförsäkringsreformens ikraftträdande, att kungörelsen gäves ett i vissa avseenden ändrat innehåll. Förslaget innebar, att gränserna för rätt till bidrag borde bestämmas till ett beskattningsbart belopp av högst 800 kronor, resp. ett taxerat belopp av högst 3 600 kronor. En till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skattepliktig förmögenhet överstigande 20 000 kronor borde utesluta från rätt till statsbidrag.

I syfte att befria läkaren från betungande uträkning av den del av arvodet och resekostnaden, som skulle gäldas av patienten, föreslog styrelsen vidare, att patienten själv skulle erlägga — i förekommande fall med bidrag från sjukkassa — samtliga kostnader för sjukbesöket intill ett belopp av femton kronor, vilket motsvarade kostnaderna för ett besök på en mils avstånd, medan överskjutande del av kostnaderna skulle ersättas av statsverket. Slutligen föreslog styrelsen, att granskningen av statsbidragsräkningarna och utbetalningen av statsbidragen skulle anförtros medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsens förslag anmäldes i 1946 års statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkten 198. Föredragande departementschefen framhöll därvid att, även om de av styrelsen föreslagna ändringarna av gällande bestämmelser på området i och för sig kunde synas välbetänkta, tillräcklig anledning dock knappast föreläge att för en jämförelsevis kort övergångstid före den nya sjukförsäkringslagstiftningens ikraftträdande genomföra en dylik författningsrevision, samt förordade, att förevarande statsbidrag finge utgå enligt oförändrade grunder. Riksdagen (skr. nr 5/1946) framställde icke någon erinran häremot.

Medicinalstyrelsens förslag.

På grund av borttagandet vid statsskattereformens genomförande av de skattefria avdragen för barn samt införandet av barnbidragen har medicinalstyrelsen ansett sig nu böra upptaga frågan om ändring i de grunder, efter vilka ifrågavarande statsbidrag utgår, till förnyad prövning.

Härvid borde enligt styrelsens mening hänsyn tagas jämväl till penningvärdets försämring. Med beaktande härav har styrelsen utarbetat förslag till ändring av kungörelsen angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden. I anslutning till förslaget har medicinalstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Enligt från socialstyrelsen under hand inhämtad uppgift har det tal, som anger minskningen av penningvärdet sedan 1939, uppskattats till 152. Bestämmandet av den enligt förordningen om statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst, som bör utgöra gräns för rätten till statsbidrag, synes böra ske så, att den behållna inkomsten (d. v. s. den taxerade inkomsten efter avdrag för den därå utgående statliga inkomstskatten) jämte utgående barnbidrag motsvarar den enligt äldre bestämmelser före skattereformens genomförande beräknade behållna inkomsten (d. v. s. det taxerade beloppet efter avdrag för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnskatt), förhöjd till ungefär nämnda procenttal. För erhållande av dylik överensstämmelse för den behållna inkomsten kan icke ett för alla kategorier skattskyldiga gällande belopp fastställas utan erfordras en gradering av den beskattningsbara inkomstens storlek med hänsyn till om vederbörande uppbär allmänt barnbidrag.

Den högsta beskattningsbara inkomst, som bör utgöra gräns för rätt till statsbidrag, torde icke böra fastställas för varje ortsgrupp, vilket skulle göra tillämpningen alltför invecklad, utan det för varje kategori skattskyldiga fastställda beloppet bör avse alla ortsgrupper, även om därigenom det procentuella tillägget å den före skattereformens genomförande beräknade behållna inkomsten ej helt överensstämmer med förut angivna procenttal. Av verkställda uträkningar av den behållna inkomsten före och efter statsskattereformens genomförande framgår, att procenttillägget i de olika ortsgrupperna i vissa fall är något högre, i andra lägre än nämnda procenttal. En för tillämpningens underlättande någorlunda jämn serie av beloppen har emellertid erhållits.

Med stöd av nyssnämnda utredning angående den behållna inkomsten före och efter skattereformens genomförande föreslår medicinalstyrelsen, att den högsta beskattningsbara inkomsten fastställs till 1 000 kronor för den, som uppbär allmänt barnbidrag för ett barn, och till 1 500 kronor för den, som uppbär barnbidrag för två barn. För den, som uppbär barnbidrag för flera än två barn, syntes den beskattningsbara inkomsten böra bestämmas till 1 500 kronor, ökat med 1 000 kronor för varje barn utöver två. För att icke gränsen för rätt till statsbidrag skall bliva för låg för de lägsta inkomstagarna bland kategorin ensamstående, d. v. s. skattskyldiga med lägsta Ortsavdrag, föreslår styrelsen, att dessa må äga rätt till statsbidrag, därest den beskattningsbara inkomsten uppgår till högst 1 000 kronor. Härigenom skulle den behållna inkomsten för de lägsta inkomstagarna sättas i viss relation till gällande bestämmelse om taxerat belopp av högst 1 800 kronor. För vinnande av önskvärd enkelhet föreslår styrelsen vidare, att även för kategorin makar utan barn bestämmas en beskattningsbar inkomst av högst 1 000 kronor.

I fråga om storleken av den förmögenhet, som bör utesluta från rätt till statsbidrag, finner styrelsen skäl tala för att nu gällande belopp höjes till 30 000 kronor eller samma belopp, som för fysisk person gäller för skatteplikt till statlig förmögenhetsskatt. Hänsyn hade härvid tagits bl. a. till möjligheten att effektivt kontrollera uppgiften angående förmögenhetens storlek. Styrelsen har tänkt sig, att kontrollen av inkomst- och förmögenhetsförhållandena helt skall ombesörjas av länsstyrelserna, vilka genom

taxeringslängderna kunde kontrollera endast beskattningsbara förmögenheter överstigande 30 000 kronor. Förmögenheter därunder kunde visserligen kontrolleras genom självdeklarationerna, men då en dylik kontroll skulle bli både tidsödande och mycket arbetsbetungande, syntes den vara svår att genomföra. Medicinalstyrelsen föreslår sålunda, att statsbidrag icke må tillkomma den, vilkens enligt förordningen om statlig förmögenhetsskatt beskattningsbara förmögenhet överstiger 30 000 kronor.

I fråga om kontrollen av barnantalet har medicinalstyrelsen föreslagit, att vederbörande skall å uppgiftsblanketten angiva, huruvida han uppbär allmänt barnbidrag. För kontroll härav hade länsstyrelserna icke någon annan möjlighet än att inhämta upplysningar hos vederbörande barnavårdsnämnd. Styrelsen ansåge det emellertid knappast påkallat, att ifrågavarande uppgift särskilt kontrollerades, utan syntes vederbörandes egen på heder och samvete lämnade uppgift få anses vara till fyllest.

Då ifrågavarande förslag endast avsåge tiden intill sjukförsäkringsreformens genomförande, syntes någon höjning av det belopp, som skulle erläggas av patienten, icke böra vidtagas.

För att förtydliga de föreslagna ändringarnas räckvidd i jämförelse med de gällande bestämmelsernas i fråga om storleken av den behållna inkomsten före och efter statsskattereformen ävensom däremot svarande beskattningsbar inkomst har styrelsen i tabellform sammanställt vissa uträkningar, beträffande vilka jag torde få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Beträffande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål har medicinalstyrelsen med hänsyn till, å ena sidan, nettoutgifterna å anslaget under budgetåret 1947/48, 208 864 kronor, ävensom, å andra sidan, de med cirka 50 procent höjda inkomstgränserna för rätt till statsbidrag och därav följande stegrade utgifter ansett det vara tillräckligt att i avbidan på vidare erfarenhet för nästa budgetår beräkna ett med 30 000 kronor till 300 000 kronor förhöjt belopp.

Yttrandena.

Förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet av yttrandena, nämligen *länsstyrelsernas i Stockholms, Jönköpings, Kristianstads, Skaraborgs och Västernorrlands län*. Av dessa har dock länsstyrelsen i Skaraborgs län ifrågasatt, huruvida icke mellan makar, som uppbära allmänt barnbidrag för ett barn, och makar, som icke uppbära allmänt barnbidrag, för vilka båda kategorier samma beskattningsbara inkomst, 1 000 kronor, föreslagits såsom gränobelopp, någon differentiering lämpligen borde äga rum.

Statskontoret har med hänsyn till den förhållandevis korta tid, som återstode till ikraftträdandet den 1 juli 1951 av den vid 1946 års riksdag beslutade sjukförsäkringslagstiftningen, ansett, att ifrågavarande statsbidrag borde — i överensstämmelse med 1946 års riksdags förut omnämnda beslut — under övergångstiden utgå enligt oförändrade grunder. Annan ändring däri än som påkallades av 1947 års skattereform torde följaktligen icke böra vidtagas.

Nämnda reform hade medfört lindring i beskattningen för barnlösa familjer med upp till 15 000 kronors inkomst, medan för familjer med barn i praktiskt taget samtliga fall en försämring i det ekonomiska läget inträtt först vid en inkomst, som vore alltför hög för att vara aktuell i samband med här avsedda statsbidrag. Härjämte borde beaktas, att — såsom vid skattereformens genomförande framhållits — barnbidragen icke vore den enda förmån, som utan behovsprövning utginge till barnfamiljerna. Detta gällde exempelvis de fria skolmåltiderna och den fria skolmaterielen, borttagande av terminsavgifter m. m.

En efter barnantalet differentierad skala kunde sålunda icke vara motiverad av den genomförda skatteomläggningen. Medicinalstyrelsens förslag skulle, såvitt statskontoret kunde finna, innebära en rätt avsevärd vidgning av kretsen av de statsbidragsberättigade, vilket statskontoret — trots att en liknande gradering genomförts i fråga om familjebostadsbidrag jämte bränslebidrag — icke kunde tillstyrka.

Vid nu angivna förhållanden kunde statskontoret icke finna annat än att här avsedda statsbidrag till sjukvårdskostnader för mindre bemedlade patienter å landsbygden även under övergångstiden borde begränsas till dem, som hade en beskattningsbar inkomst av högst 400 kronor. Genom den vidtagna höjningen av ortsavdragen hade för övrigt viss compensation lämnats för penningvärdets fall.

Anledning att för budgetåret 1949/50 uppräknas anslaget för ifrågavarande ändamål förefunnes alltså icke enligt statskontorets mening.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har framhållit, att medicinalstyrelsens ifrågavarande förslag visserligen vore en konsekvent utveckling av det hittills tillämpade systemet men att mot detsamma kunde invändas, att det komme att bli synnerligen besvärligt att tillämpa. Framför allt komme granskningen av de från läkarna till länsstyrelsen insända rekvisitioner att bli betydligt mera tidskrävande än förut. Länsstyrelsen ville ifrågasätta, huruvida det funnes tillräckliga skäl att över huvud taget tillämpa någon behovsprövning för åtnjutande av statsbidrag. Med de av medicinalstyrelsen föreslagna gränobeloppen syntes antalet av dem, som befunno sig över bidragsgränserna, bli förhållandevis ringa. Därest icke ett i tillämpningen enklare system än det av medicinalstyrelsen föreslagna kunde åstadkommas för ifrågavarande statsbidrag, tilläte sig länsstyrelsen föreslå, att behovsprövningen vid fördelning av dessa bidrag helt slopades.

Departementschefen.

Frågan om ändring av de grunder, efter vilka nu ifrågavarande statsbidrag utgår, var senast år 1946 föremål för statsmakternas prövning. Medicinalstyrelsens då framlagda förslag hade utarbetats med anledning av att 1945 års riksdag under hänvisning till penningvärdets försämring begärt utredning i frågan. Förslaget föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts eller riksdagens åtgärd. Tillräcklig anledning ansågs nämligen icke föreligga att för en

jämförelsevis kort övergångstid före den nya sjukförsäkringslagens ikraftträdande göra någon ändring av gällande bestämmelser.

Det nu föreliggande förslaget har närmast föranletts av 1947 års statskattreform, vars verkningar första gången framträdde vid 1949 års taxering av 1948 års inkomster. Medicinalstyrelsen har emellertid ansett sig böra taga hänsyn även till minskningen av penningvärdet sedan år 1939, då nuvarande bestämmelser utfärdades.

För att närmare belysa verkningarna av statsskattereformen vid oförändrade statsbidragsgrunder får jag hänvisa till de exempel, som sammanställts i denna tabell.

Inkomsttagare	Ett beskattningsbart belopp av 400 kronor motsvarade före skattereformen följande högsta taxerade belopp:					En beskattningsbar inkomst av 400 kronor motsvarar efter skattereformen följande taxerade inkomst:					Barnbidrag
	Ort s g r u p p					O r t s g r u p p					
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
Ensamstående	1 340	1 430	1 490	1 570	1 650	2 000	2 100	2 200	2 300	2 400	—
Makar utan barn	2 010	2 090	2 170	2 250	2 330	2 900	3 030	3 150	3 280	3 400	—
» med 1 »	2 470	2 590	2 710	2 830	2 950	2 900	3 030	3 150	3 280	3 400	260
» » 2 »	2 930	3 090	3 250	3 410	3 570	2 900	3 030	3 150	3 280	3 400	520
» » 3 »	3 630	3 850	4 070	4 290	4 510	2 900	3 030	3 150	3 280	3 400	780
» » 4 »	4 330	4 610	4 890	5 170	5 450	2 900	3 030	3 150	3 280	3 400	1 040

Vid en jämförelse mellan siffrorna i tabellen är att märka, att före skattereformen i det taxerade beloppet även ingick $\frac{1}{100}$ av eventuell förmögenhet, medan efter reformen inkomst- och förmögenhetsbeskattning äro helt skilda. Vidare bör vid ett studium av tabellen beaktas, att rätt till statsbidrag enligt gällande bestämmelser föreligger även vid högre beskattningsbart belopp än 400 kronor under förutsättning, att det taxerade beloppet ej överstiger 1 800 kronor.

Tabellen visar, att vid oförändrade statsbidragsgrunder skattereformen medför en höjning av gränserna för den taxerade inkomsten för ensamstående, för makar utan barn och för familjer med ett barn, medan för tvåbarnsfamiljer ställningen är ungefär oförändrad. För familjer med flera barn medför reformen, om man bortser från barnbidragen, en viss sänkning av inkomstgränserna. Dessa förskjutningar utjämnas emellertid därigenom, att å ena sidan den ekonomiska ställningen för barnfamiljerna — framför allt i de inkomstlägen, det här är fråga om — genom barnbidragen undergått en förhållandevis väsentlig förbättring, medan å andra sidan höjningen av inkomstgränsen för vissa kategorier berör så små inkomsttagare, att den får anses fullt berättigad. En viss kompensation för penningvärdets försämring har vidare lämnats genom den i samband med skattereformen vidtagna höjningen av ortsavdragen. Skäl kunna dock anföras för en revision av nu gällande grunder med hänsyn till flerbarnsfamiljernas i någon mån försämrade ställ-

ning. För att kunna göra dessa proportionell rättvisa skulle man emellertid behöva tillämpa en graderad skala, som administrativt bleve ganska svårhanterlig. Då nu ifrågavarande statsbidrag — i motsats till exempelvis familjebostadsbidragen — allenast tager sikte på ett i regel tillfälligt behov och det dessutom blir fråga om ett provisorium endast under den förhållandevis korta övergångstid, som numera återstår till sjukförsäkringslagens ikraftträdande, anser jag i likhet med statskontoret en materiell ändring av gällande bestämmelser icke nu böra företagas. För en dylik ståndpunkt talar även, att medicinalstyrelsens år 1945 framlagda förslag om ändring med hänsyn till penningvärdets fall av gällande bidragsgrunder avvisades vid 1946 års riksdag. Någon annan ändring än som påkallas därav, att genom skattereformen gränsen höjts för skatteplikt till statlig förmögenhetsskatt, torde sålunda icke böra vidtagas. I likhet med medicinalstyrelsen föreslår jag alltså, att — oavsett vederbörandes inkomstförhållanden — en till statlig förmögenhetsskatt beskattningsbar förmögenhet överstigande 30 000 kronor under alla förhållanden bör utesluta från rätt till sådant statsbidrag, som här avses. Härjämte torde den f. n. gällande bestämmelsen om ett högsta taxerade belopp av 1 800 kronor såsom gräns för rätt till statsbidrag i vissa fall kunna slopas, då densamma efter skattereformen saknar betydelse.

Då på grundval av 1949 års taxering utfärdade debetsedlar å slutlig skatt komma de skattskyldiga till handa först i december 1949, torde de föreslagna ändringarna böra träda i kraft den 1 januari 1950.

Vad beträffar det för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet torde detta med hänsyn till belastningen å anslaget under budgetåret 1947/48, 208 864 kronor, kunna beräknas till oförändrat belopp, 270 000 kronor.

Slutligen får jag i detta sammanhang erinra om att de nu ifrågavarande statsbidragsbestämmelserna i princip skola lända till efterrättelse även vid bestämmande av begreppet mindre bemedlad enligt kungörelserna angående statsbidrag till *dels* resor för patienter vid de statsunderstödda kustsanatorierna m. m., *dels* ambulatorisk behandling m. m. av vissa tuberkulospatienter, *dels ock* resor för vanföra m. m. Någon ändring härutinnan synes icke påkallad. För tolkningen av begreppet mindre bemedlad i sistnämnda tre kungörelser torde sålunda alltså i princip böra gälla samma grunder, som angivas i kungörelsen angående statsbidrag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden med de av mig förordade jämkningarna däri. Jag förutsätter emellertid därvid, att vederbörande behovsprövande myndighet vid tillämpningen av dessa grunder skall bibehållas vid den friare prövningsrätt av bidragsbehovet i varje särskilt fall, som f. n. tillkommer densamma.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader* för budgetåret 1949/50 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 270 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Öhrström.
